

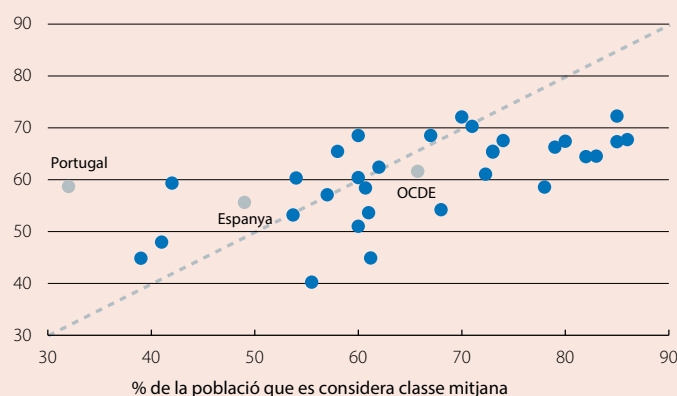
Qui és la classe mitjana?

Pertànyer a la classe mitjana és una ambició? Com és la qualitat de vida de la classe mitjana? Com ha evolucionat en les últimes dècades? I com evolucionarà? Les persones de la classe mitjana estan satisfetes amb la seva vida? Totes aquestes preguntes són molt rellevants, però, abans d'abordar-les, és necessari respondre **qui és la classe mitjana?**

Definir la classe mitjana no és una tasca senzilla

- Malgrat que no existeix una definició exacta de la classe mitjana, hi ha un cert consens a l'hora de descriure-la, si més no a les economies avançades, com una **part majoritària de la societat que comparteix uns valors determinats, que té una relativa estabilitat financera i que gaudeix d'una bona qualitat de vida**, que espera traspasar a la seva descendència. També s'entén que la classe mitjana és una part de la societat capaç de viure de forma confortable, sigui quin sigui el significat de «confortable», que pot incloure elements com tenir accés a un habitatge, gaudir d'oci, d'una bona atenció sanitària, d'un cert nivell educatiu o d'una jubilació decent o tenir prou capacitat per assumir despeses inesperades.
- Atès que els economistes necessitem mesures objectives, intentem identificar la classe mitjana mitjançant els seus patrons de consum o de nivell de renda. Així, per exemple, als estudis de l'OCDE, sol ser habitual l'ús dels ingressos per identificar la classe mitjana, mentre que una altra branca de la literatura acadèmica la defineix en funció d'uns nivells de consum determinats. A més a més, també és necessari constatar que, tant si s'utilitzen patrons de consum com d'ingressos, aquests patrons poden estar definits en termes relatius o en termes absoluts.
- Les definicions de classe mitjana basades en mesures absolutes classifiquen el consum o l'ingrés de les llars dins uns llindars específics i comparables entre països. Per exemple, una bona part de la literatura acadèmica considera que tenir despeses diàries **entre 11 i 110 dòlars per persona** (en paritat de poder adquisitiu) és una mesura raonable per identificar la classe mitjana a la majoria de les economies emergents,¹ tot i que és cert que, a les avançades, el llindar inferior d'11 dòlars diaris se situa, en molts casos, per sota del que entenem a la nostra societat com a classe mitjana.
- També es pot definir la classe mitjana mitjançant mesures relatives:
 - Diverses institucions utilitzen la distribució de la renda per classificar com a **classe mitjana les llars que es troben entre el percentil 30 i 60.**² Un avantatge d'aquesta definició és que considera classe mitjana el terç de la societat que es troba al centre de la distribució de renda. No obstant això, una limitació d'aquest mètode d'identificació és la impossibilitat d'estudiar com evoluciona la dimensió de la classe mitjana, ja que, per definició, sempre representarà el mateix percentatge de la societat (el 30%).
 - Una mesura que pot solucionar aquesta limitació és la utilitzada per l'OCDE a l'últim informe sobre desigualtat,³ que classifica com a **classe mitjana les llars amb una renda entre el 75% i el 200% de la renda mitjana** de la seva regió i any.⁴ **Aquesta classificació és la més atractiva entre les mesures relatives**, de manera que és la que utilitzarem en la resta de l'article.
- Aquesta falta de claredat en la definició de classe mitjana explica, probablement, el **biaix en la percepció de la pertinença a aquesta classe**. Segons les dades de l'OCDE, als països desenvolupats, es consideren de classe mitjana, de mitjana, més persones de les que realment ho són (vegeu el primer gràfic). Cal destacar, però, que aquest no és el cas d'Espanya, ni molt menys el de Portugal, on una bona part de la classe mitjana considera que no ho és.

Biaix en la percepció de pertinença a la classe mitjana (% de classe mitjana sobre el total de la població)

Nota: Dades per a l'any 2017 o més recents.

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'OCDE.

1. Per a més detalls, vegeu «L'emergència de la classe mitjana: cosa d'emergents», en aquest mateix Dossier.

2. En altres casos, s'utilitzen els percentils 40 i 70. Vegeu, per exemple, Brainard (2019), «Is the Middle Class within Reach for Middle-Income Families?», Reserva Federal dels EUA.

3. Vegeu OCDE (2019), «Under pressure: The squeezed middle class».

4. La renda s'ajusta, prèviament, per la dimensió i per la composició dels individus dins la llar.

La classe mitjana a Espanya*(%, llevat que s'indiqui el contrari)*

	Llindar inferior (€)	Llindar superior (€)	Mitjana (€)	Pes	Taxa de temporalitat	Canvi de feina *	Educació superior
Espanya	11.229	29.943	18.136	59,3	16,2	6,0	31,7
Andalusia	8.923	23.794	14.104	56,9	27,3	8,1	21,2
Aragó	11.807	31.485	19.382	64,8	9,6	5,2	32,5
Astúries	11.800	31.466	19.123	63,0	17,0	7,3	39,0
Canàries	9.196	24.523	14.905	51,1	30,7	11,2	28,3
Cantàbria	11.057	29.485	17.644	60,2	15,8	3,5	26,0
Castella-la Manxa	9.058	24.156	15.019	58,9	21,3	9,1	23,4
Castella i Lleó	11.050	29.467	18.153	60,9	15,2	3,3	32,6
Catalunya	12.930	34.481	20.933	61,3	7,5	2,0	34,1
Comunitat de Madrid	12.936	34.495	21.222	59,0	13,8	7,6	45,3
Comunitat Valenciana	10.401	27.737	16.800	59,0	17,3	5,8	28,3
Extremadura	7.750	20.667	12.095	64,7	34,1	1,6	20,1
Galícia	10.598	28.260	17.303	57,6	13,3	9,7	23,6
Illes Balears	12.137	32.365	20.340	58,0	16,9	8,7	28,9
La Rioja	11.782	31.418	18.408	67,4	14,3	9,4	30,5
Múrcia	9.213	24.568	15.019	59,9	16,9	1,4	20,4
Navarra	14.618	38.980	22.020	71,6	12,5	8,1	38,3
País Basc	14.403	38.409	23.087	60,0	12,2	5,5	45,6

Nota: * Percentatge de la classe mitjana que ha canviat de feina en els 12 últims mesos. Dades del 2017.

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'enquesta de condicions de vida de l'INE.

Com és la classe mitjana espanyola?⁵**Pes i ingressos**

- Si es fixen llindars de renda diferents a cada comunitat autònoma, tenint en compte els diferents nivells d'ingressos mitjans, **els ingressos d'una persona de classe mitjana a Espanya oscil·len entre els 7.750 i els 39.000 euros, amb una mitjana de 18.100 euros.** Aquest gran ventall d'ingressos és degut a la disparitat entre la renda que és necessària a cada comunitat autònoma per ser considerat com a classe mitjana. Per exemple, al País Basc, una persona amb una renda entre 14.400 i 38.400 euros es considera classe mitjana, mentre que, a Andalusia, ho és amb una renda entre 8.900 i 23.800 euros.
- El pes poblacional de la classe mitjana a les diferents comunitats autònomes és relativament semblant, tot i que amb alguna excepció (a Navarra, és classe mitjana el 71% de la població, en relació amb el 59% de tot Espanya).

Mercat laboral

- **Gairebé el 80% de la població activa de la classe mitjana treballa per compte d'altri,⁶** un percentatge gairebé idèntic al de la classe alta i molt superior al 49% de la classe baixa (que pateix un nivell d'atur molt elevat).
- Així mateix, dins els treballadors per compte d'altri, la classe mitjana presenta una taxa de temporalitat moderada en comparació amb la de la classe baixa (el 16% i el 39%, respectivament). No obstant això, hi ha diferències substancials en la temporalitat entre comunitats autònomes.
- Finalment, i coincidint amb l'estabilitat laboral que, històricament, s'ha atribuït a la classe mitjana, només el 6% de la classe mitjana va canviar de feina el 2017 (en comparació amb el 5,3% i el 16% a la classe alta i a la baixa, respectivament).

5. Per analitzar la classe mitjana espanyola, utilitzem les microdades de l'enquesta de condicions de vida de l'INE.

6. En els percentatges que mostrem només fem referència al cap de la llar.

Educació

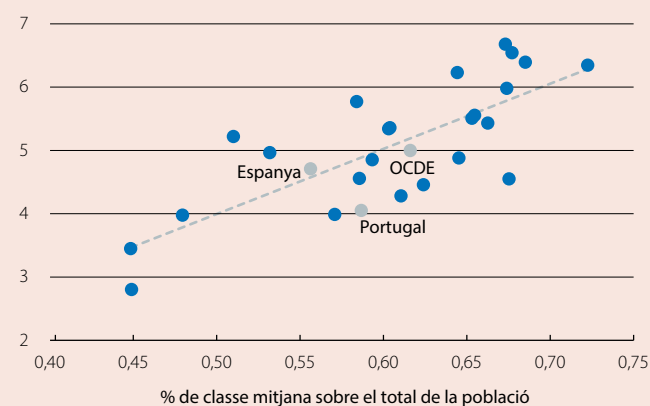
- Pel que fa a l'educació, destaca, tot i que no sorprèn, la gran diferència dels nivells educatius entre classes. **El percentatge de llars de classe mitjana en què el cap de la llar té un títol d'educació superior (el 32%) duplica el de la classe baixa, tot i que és clarament superat pel de la classe alta (el 68%).** Aquest fet és coherent amb la literatura econòmica, que assegura que la classe mitjana acostuma a invertir força en educació, la qual cosa sol ser un **motor per al creixement econòmic mitjançant l'acumulació de capital humà.**⁷

Classe mitjana i cohesió social

- Els valors que, històricament, se li han atribuït a la classe mitjana emfatitzen la importància de **l'educació, del treball, de l'estalvi i també de la preferència i del suport per part de les institucions democràtiques.**⁸ Aquestes característiques, que no li pertanyen en exclusiva, afavoreixen un creixement incliusiu i, de retruc, un nivell elevat de cohesió social.
- Aquesta afirmació la podem il·lustrar mitjançant l'estreta relació que presenten, en l'actualitat, la dimensió relativa de la classe mitjana i l'indicador agregat de cohesió social (IACS) elaborat per CaixaBank Research.⁹ A més a més, la dimensió de la classe mitjana està estretament relacionada amb quatre dels cinc pilars que formen l'IACS. **Els països amb una classe mitjana més àmplia exhibeixen nivells de confiança, d'inquietud política i de relacions socials més elevats i pateixen un nivell de criminalitat més baix.** En canvi, **avui en dia, una classe mitjana més àmplia no té cap implicació sobre els nivells de satisfacció personal.** Això podria suggerir que, en l'actualitat, pertànyer a la classe mitjana ja no és una garantia per ser feliç, una hipòtesi ja apuntada per diversos autors que parlen d'un augment del malestar social de les classes mitjanes davant les grans incerteses del món actual.¹⁰

Classe mitjana i cohesió social

Indicador agregat de cohesió social *

Nota: * Aquest indicador agrega i sintetitza en una sola mètrica la informació continguda en els 33 indicadors de cohesió social dels quals disposa l'OCDE. Vegeu «Cohesió social i creixement incliusiu: indissociables», al Dossier de l'IM01/2019.

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'OCDE.

Ricard Murillo Gili

(Versió revisada el 7 d'octubre de 2019 pel que fa a la versió impresa)

7. Vegeu, entre d'altres, Perotti, R. (1996), «Growth, Income Distribution and Democracy: What the Data Say», *Journal of Economic Growth*, 1(2), 149-187.

8. Vegeu OCDE (2019), «Under Pressure: The Squeezed Middle Class».

9. Aquest índex agrega i sintetitza en una sola mètrica la informació continguda en els 33 indicadors de cohesió social dels quals disposa l'OCDE, els quals s'agrupen en cinc pilars en funció del tipus d'interacció: satisfacció personal, entorn social, confiança, inquietud política i nivells de criminalitat. Per a més detalls, vegeu «[Cohesió social i creixement incliusiu: indissociables](#)», a l'IM01/2019.

10. Vegeu Costas, A. (2017), «El final del desconcerto», Península, Barcelona, 289.